

Nagy Zopán

Nyitott művek. Irodalmi, képzőművészeti átfedések

Művészeti szabad esszék, kiállítások, tanulmányok, reflexiók

(Válogatás az Új Művészet és a Tiszatáj folyóiratokban megjelent írásokból)

Hommage és szövegmontázs

(Válogatott bekezdések Palkó Tibor alkotásai nyomán)

Egy-egy kiló alma, ezer kiló alma, alma-kiló rejtély, remény-ízű alma: rothadás hatalma. „Sejtés-liter” alma, a mag agya *karma*, alma-magnak *alma*. Kikelet csutkája, lerágott Nirvána... Azon alma jajgat, ama alma hallgat... Jaj az alma-magnak! Ó, ecsetvonás- és idegsejt-kivetülések a mélysötét áramlatban... Transz-zsír és *Angyalszív*. A Kozmikus sebből kirajzolódó, átszivárgó vérpecsétek bepötytyözik, születés előtti emlék-foltokkal jelölik a jelenlét vásznait...

Lelki rajzolatok és idegsejt-kivetülések a mélysötét áramlatban... Szívdobogás-rezonanciával festett (*feslett*) fekete madonnák; más lényekkel keveredett ebek; démoni jelenések; transz-figurális formák; biológiai hordozókban lobogó, időnként befelé lángoló, fölsőbb és egyéb energiákat hordozó, gyúlékony szövetek... Palkó Tibor átfogó munkásságának nagy mozaikjából, egy-egy korszakának, sorozatának elemeiből emelünk most ki néhány műalkotást. Mindenféle direkt tendenciát nélkülöző, struktúráktól, merev koncepcióktól mentes válogatást láthatunk itt.

Abraxas befelé kacsint. Kettős minősége zavarba-ejtő.

Sötét entitásokkal küzdő, rejtett fény-áradásokat működtető (varázslat)...

A gnosztikusok az Abraxas-gemmák mintájára a középkorban talizmánokat készítettek, amelyek a legtöbb baj ellen megóvták hordozójukat...

Misztikus szöveg-szövetek: letűnt korokba merült térkép-foszlányai...

Éj-feketébe szőtt, gomolygás-foltokba burkolt örömök leányai... –

Kezdődhet(ne) így is a kép / vers, mint tudatalatti cím:

a *DNS-erecskében* áramló rezgés-mintákhoz címezve...

Viasz(pecsétek) és lüktető higany-érzületek alatt lappangó tűz!

Érfolyamokból is kiszakadó, más létállapotokba is átözönlő

ön-láva át-áradások, parázsló víz-neműekkel, lírikus vérrel űz-

ött, üzekedő, ám megszállottságukban is jellem-őrző

teremtmények. Igen, Palkó Tibor műalkotásait „idézzük meg” éppen!

A költő megrázkódik. Kihullott (*meghasonlott*) árnyékának metamorfózisa közben:

a hét baitülosz* ágyéka (*ismét*) megremeg, s az átfestett kerti látomások

ópiát- és pézsmá-illatától, rezonálva, belassítva: transzba esik a táj. Mindezt mások

nem láthatják, csak a festő kislánya, miközben kiságyából szemléli a szeretkezőket...
Majd (*ismételten*) endorfin-láva csordul az ölekből: megkísértve bizonyos nézőket...

Appendix

*Az udvar közepén állt a szent kő: a baitülosz, amely körül a szertartások zajlottak.
Tell el-Ubaid templomának alapítási feliratát is sikerült megtalálni, amiből megtudjuk, hogy a templomot az első *Uri* dinasztia egyik uralkodója: a sumér anyaisztennő (Ninhurszag) tiszteletére emeltette...

Baitülosz – a héber bétel – annyit tesz, mint „Isten háza” (Teremtés könyve 28, 17).
Ezekben az égből hullott, mennyei tűztől megpörkölt fekete meteorkövekben csillagistenek laknak. *Uruk* városában, amely Istár istennőnek van szentelve, hét baitülosz, hét csillagisten lakik.

(*Luna, Taxor, Angkor, Vikő, Ekő, Helkő, Tikő...*)

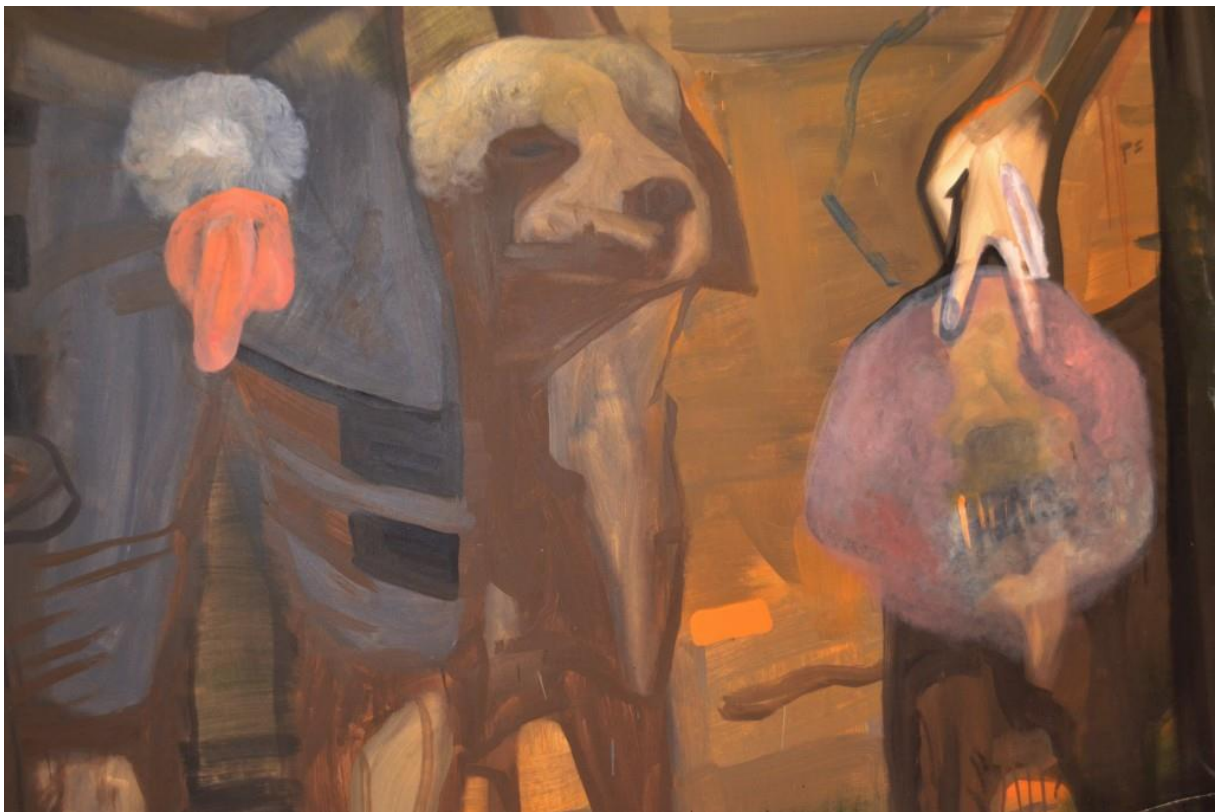
--

Megjelent: <https://www.ujmuveszet.hu/2018/03/hommage-es-szovegmontazs-valogatott-bekezesek-palko-tibor-alkotasai-nyoman/>

--

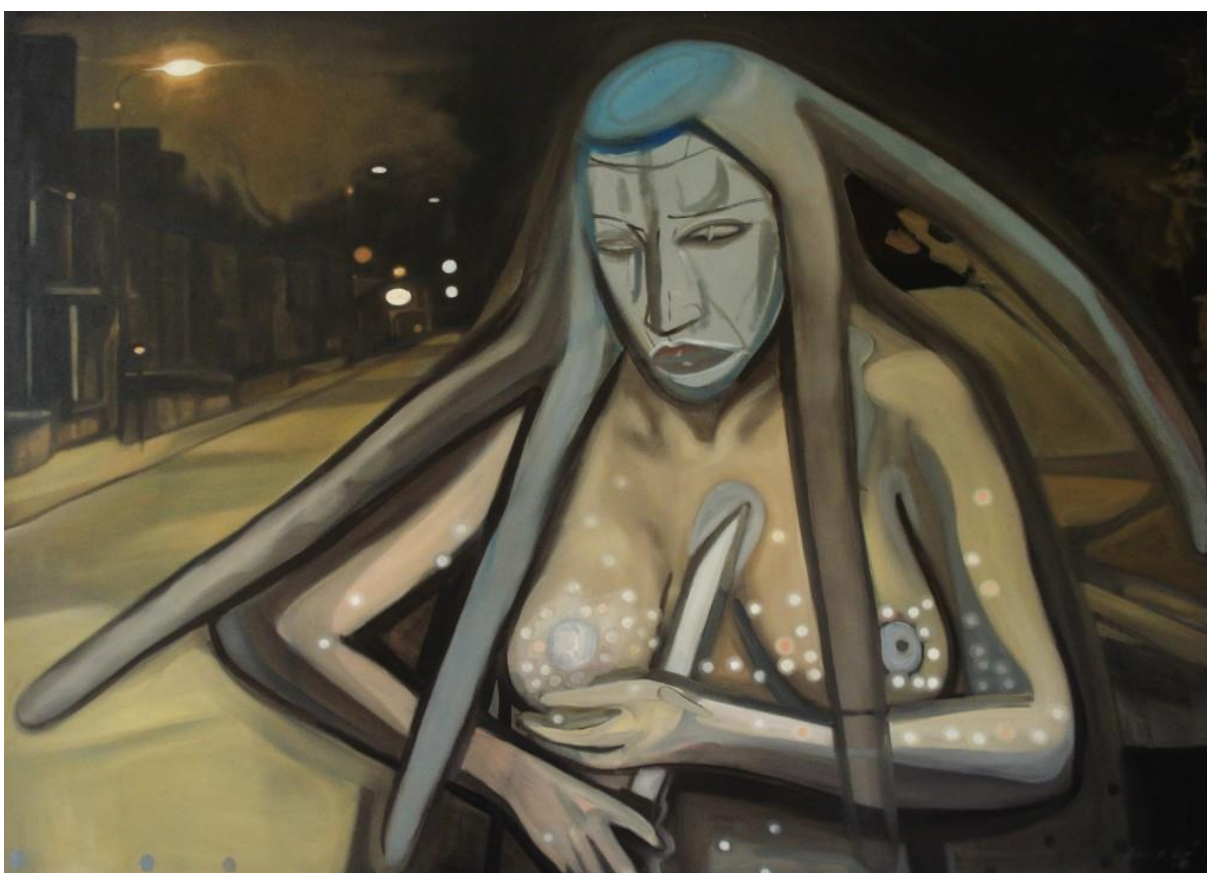
Palkó Tibor: Egy kiló alma, 2009, olaj, vászon, 130×190 cm

Palkó Tibor: Álom (részlet), olaj, vászon

Palkó Tibor: Fáklyás nők. 2005, olaj, vászon, 142×194 cm

Palkó Tibor: Országúton, 2006, olaj, vászon, 144×200 cm

Az utolsó performance

(Krizbai Sándor festménye nyomán)

Műelemzés, no. I.

Kép-bontás, műboncolás (szabadon).

„Nézzük meg együtt” – ajánlotta fel, jelentette ki annak idején egy műelemzős sorozatcím az egyik folyóiratban. Ezt ajánlja most a nézőknek Krizbai Aleksz is, műalkotásának „sorsát” teljes mértékben a leíróra bízva, aki a nézők, olvasók felé összetetten, mégis fragmentumokban, lírikusan, szeszélyesen esszésítve, képzettársítások, beszélgetés-részecskék és álom-folyamok útján közvetít. *Köz-vetít:*

Élővilágban, jelen(lét)ben, művészeti tendenciákban is egyaránt csalódva figyelnek a társak. Egy félelmetes-élesen levágott fa csonkja emelkedik, táto(n)g. A barátok a fatönk tetejét – vagy a fölé – nézve várják Judókát, illetve: halála utáni megnyilvánulását, esetleges, mesebéli jelenését.

Land Art. – Napkereszt-formában (egy szinte láthatatlan szvasztika-ábrázolás rezonanciában), földbe vájt, vízzel feltöltött sár-mélyben, hanyatt fekszik a művész. Homlokán kő. Szellemi gyakorlat utáni, meditáció-közeli helyzetben lebeg az alkotó, pontosabban: a nagy kővel lesúlyozott (tudat) állapotban lélegzik az immár „mindent” elengedő harcos... – Judóka ezen akciójának ténye, „utolsó performance” dokumentációja tovább ihlette Krizbai Sándort, aki több éven keresztül festette és alakította át (már Judóka halála előtt elkezdve) a szóban forgó művet.

*Alig ért hozzám,
homlokomra úgy zuhant:
áttetsző kavics...*

*Lemondtak rólam
(a követ bentről rágom):
ez virágzásom...*

*Caro salutis
est cardo. – A megváltás
alapja a Test (?)...*

(N. Z. – *Három haiku, 2004-2007.*)

Aleksz elmondása szerint, nem sokkal a 2015-ös performance-esemény után: Szabó Zoltán vacsora közben halt meg. És nem csak az élettől: az *ételtől*, de az utolsó

éveiben lassan megvált, megszabadult a Judóka névtől is, mintha levedlette volna köntösét, avagy „feleslegessé” váló művésznevét.

Az egyszerre mély és élénken vizionált szín-hullámmásban, hullámtér-organizációban, dimenzió-sűrítvényekbe folyva, szervesen, szövet-szerűen, áttetszően figyelnek a volt barátok: Baász Imre, Ady József és Szörtsey Gábor. *Mosolyognak*. Már ők is másik, távolabbi szférá(k)ból tekintenek a „folyamatos jelenbe”, mosolyuk szkeptikus és (ön)ironikus, mégis olybá tűnik, hogy egyféle abszurd „bizakodás” is kirajzolódik ábrázatukon. Arcaik, alakzataik mellet még számos elem, fej-részlet, csonk, csökevény, lény-kezdemény vagy éppen (némileg még pulzáló, talán új terméseket, teremtéseket is remélő) sorvadás is rezeg és dereng a tér-időben...

A képen 2013-2016-os datálás látható, de a művész még 2017-ben is hozzátett, majd ekkor mondta ki, immár félreérthetetlenül, hogy: „legyen elég, nem kínozom tovább ezt a megfestett élőálmot”.

Judóka rendkívül szokatlan dolgokat művelt a festészetben és a képzőművészkedésben. Nagyon hamar meghaladta az egyértelmű szürrealizmust és a metafizikus festészetet, és a kettő kombinációjaként, erős egzisztencialista meghatározottsággal tűzdelt festészetet művelt. Volt egy olyan speciális szellemi főrja, sajátossága, ami már a főiskolán megnyilvánult. – Írta róla Ady József, a fiatalon eltávozott barát.

Az újra és újra átfestett kép(b)en visszatérés-jelenések zajlanak. Élők, lidércek, túlvilági személyek, (mű)tárgyak vagy éppen bábok járnak át egymás szervein, illetve asztrális testein. De a rétegesen megnyíló, rejtőző elme-járatok, mint egyféle „közlekedőedények”, szintén lehetőséget nyújthatnak a tovább-gondol(kod)áshoz.

Sőt! Egyéb (konkrétabb) festészeti alkotások is bekúszhatnak a mű atmoszférájába, mondhatni, ecsetelt idegszálain keresztül: a kép zsigeri jelenlétébe. Krizbai Sándor évek óta festi (sok más mellett, szimultánban): *Kortársaim* című sorozatát. Azon művek részleteiből, illetve *Az utolsó performance* festményével párhuzamosan készített: *Valamikor mind együtt voltunk* munkájából is átáramlanak fájdalmas és groteszk, csont-hideg lebegésekkel találkozó, forró nyershús-színű (néhol pedig penészedő, álmatlanságokból, másvilági energiákból is átköszönő) motívumok...

További jelenések: ismét egy Nagy Kő fölnyitása: „deum...”, ááá, zúzódások...

Látom – emlékezett a férfi – „morituri te salutant”, mintegy magának motyogva, egy föld alá (vagy hatalmas gyomor-barlang-belsőbe) épített boltban tétovázva, tükörbe tekintve, talán a fölöslegesnek vélt vásárlást is késleltetve:

Lényem mandragóragyökér hasonmása; kormos, pasztikus tükörbe nyomom be homlokomat s haldoklók köszönnek rám a belső folyosókról. Megfontoltan (mégis követhetetlenül) fordulnak el a sötét sarkokon, lábnyomukban mintha hamu rajzolódna, de távozásuk előtt ajkon csókolnak mindahányan... – Némelyikük kislánynak tűnik (de fátyol-zsákba van varrva), némelyik vén szépség, vagy légies béna, van fiatal roncs is, s kétlábú disznó, áttetsző szajha –

és nyomják felém fehéres-lilás ajkaikat... Androgün-szerű Janus-arcom lüktet az izgalomtól,
majd mindkét nememet beléjük lehelve: nyelvüket harapom ki, kíméletlenül.
A haldoklók (vagy élő-holtak) saját nyelvüket próbálják visszakapni, visszaharapnak,
kapkodnak ugyan lélegzetem után is, de az átfordulás már visszavonhatatlan... Ábrázatom
egyik fele virágszirom párolgású, másik oldala durva kő és érc, arcomról a kormot kaparom...

Ismét ideát vagyok, a tükör dermed, repedés mentén merevedik, lassan összeforr...
És a képek (a képekben): *minket* álmodnak tovább...

--

Megjelent: <https://www.ujmuveszet.hu/2017/12/krizbai-sandor-az-utolso-performance/>

--

Krizbai Sándor: Az utolsó performance (Szabó Zoltán Judóka emlékére), 2013–2016, 200x300 cm, olaj, vászon

Szabó Zoltán Judóka: Utolsó performance, Gernyeszeg, 2015

Szellemi terek, szakrális éj-jelek...

(Bereznai Péter: *Konfirmáció* című kiállításához,
Ferenczy Múzeum, Szentendre, 2016. 11. 10. – 2017. 01. 22.)

*Való, tévedéstől mentes,
biztos és igaz mindenek felett,
hogy ami fent van, a lentihez hasonló,
s ami lent van, a fentihez,
beteljesítvén az Egyetlen számtalan csodáját.*

Hermész Triszmegisztosz

A *Háromszögek* csúcsai, bizonyos építmények tető-ívei, melyek éppen, hogy össze (*Nem*) érnek, akképpen hatnak, akár a megcsorbult, sebzett hegy-ormok, az egymás csúcsaival, önmagukkal, rokonaikkal (több irányból is) *kvázi* találkozó áramvonalak.

Önnön gyomor-szakadékaikban, ház-, nem-ház helyiségek szintjeiben, ismeretlen járatokban, piramis-belsőkből rezonáló erőhatások, melyek *Alakzataiban* a visszaforduló járatok: feneketlen mélységekbe térnek vissza...

Ősidők óta, eredetüket, erezetüket, közetmintáikat, mint gondolat-darabkákat: újra- és újraépítve emelkednek az elméletek és munkálkodások: (a) bizonyos-bizonytalan csúcsok felé, miközben akár szimultán, és szinte észrevétlenül járnak be azonosíthatatlan, feltár(hat)atlan dimenziókat is. Körforgásban, eonok-tól az „örök” jelenig, a mezozoikum-ig, archaikustól az állandóság óhajlásán is túl: a Nagy Folyamat része(se)iként.

A kozmosz törvényeit kutatva a tudósok gyakran estek a geometria, és a számok bűvöletébe. Azt vallották, hogy a valóság más részei is megragadhatók a geometria módján (more geometrio)... – dr. Lukács Manuéla.

Az esszenciális elemek és szimbolikák, bizonyos jelképek előtti-utáni jelek, bevéssett, beégett enigmaként élnek Bereznai Péter műalkotásaiban.

A szenzibilis konstrukciók: absztrahált terek, letisztuló, filozofikus költemények. Egyesítés. $1 + 1 = \text{EGY}$. (Akár Tarkovszkij bizonyos jel-képeiben, kép-jel(enete)iben: szembesítés, a feloldás keresése...)

Konfirmáció. A hit megerősítése évszázadokon át tartó téli éjszakákon, szurok-fekete éjjelek sistergése egyetlen lélegzetbe sűrűsödve, mocsarakkal körülvett kápolnák suttogó beszéde, csillag-csonkok csöndes elnyelése... Láthatatlan transz. Felkészülés az Úrvacsorára...

Koronacsakra (szahaszrára). A hetedik csakra, a „támasz nélküli lakóhely”, az „ezerszínű üres csakra” az egyik legérzékenyebb energia-góc, amiről (nagyjából) tudunk. Nyitott – zárt – nyitott kapocs a fizikai és a spirituális világok között.

Egy túlvilági Lótusz levél-jelbeszéddel üzen nekünk.
Eleme nincs, mert nem az anyagi síkhoz tartozik.
Endokrin mirigyünk fölserkennek. A tobozmirigy és az agytekervény is mocorog.
Elme-nyúlványból kiálló, fölfelé táguló tölcser néz az ég felé.
Életfeladatunk: fölsőbb erők megtapasztalása, egységérzet.
Érzékelésünk: nem tarozik a tárgyhoz. Magasabb rendű világokkal van kapcsolata.
Egy hegyikristály-tömb hasad ketté: zsebeinkbe szórja csillogó szeméit.

Az intuíció bízunk bennünk, tudásunkba is bele(v)érez...
Minden szimbolika is „csak” szimbolikus. Szövevényes...

A Nap: jós-kártyákat éget egy elhagyott temetőben.
Fizikai szerepünk: feloldódási folyamatban (van).
A kaszások (most) máshol kártyáznak.
Archetipikus képünk: a *már nincs* és a *még nincs* képződménye.
A dualitás nem skizofrén kérdés. – És ezt (itt) ki kérdezte?
Illóolajok párolognak: babér, mirha, tömjén, kömény.
A Szaturnusz és az Uránusz a Holdban áll. Meditál.

Egy megfagyni készülő ház gyomra nagyot kordul...

A tárgyak aurája független (a hittől).
A csakra-rétegben integrálódnak (a) légköri viszonyok is.
A gyógyítók (ha nem kérik): innen kapják a szükséges energiákat.
A tudattalan tudat is újabb utak után kutat.
A sajátos utak szeretik, szeretnék elkerülni egymást.
A koronacsakrához tartozó síkhoz már nem tartoznak konkrét képek.
Az üres házak kilehelt lelkei: kémények fölötti glóriák.

--

Om, mani padme hum, omm maanni paad mme hummm... – Mantráztam egy rozsdás hordóból kitekintve, torzítva, révülve, hörögve: egy metamorfózisokkal telített hajnalon, nagyjából (szinte pontosan): 21 éve, 27 napja, 11 órája, egy (majd két) alföldi kisváros objektumai között, 1995-ben, amikor is Bereznai Péter és Penyaska László tárlatának megnyitója előtt és után, napokon át bolyongtam álmatlanul – és éber káprázatban is nagy, sötéten igéző táblaképeket, sajátos illesztékekkel, bevágásokkal, „üres-járatokkal”, szokatlan formai megoldásokkal ellátott jelenés dipti-triptichonokat láttam... Kitűnő konstellációk rajzolódtak, előremutató jelek rezonáltak... (Békéscsaba, Munkácsy Mihály Múzeum – Gyoma, Kishajó Korcsma Kerthelyisége...) – Első könyvemem is abban az évben írtam meg (a 13 évvel később megjelenő, majd *nagy sikert* megéllő: „Skizológia” című opusról van szó), melyet Bereznai Péter tervezett... Két dolog (akkor már jó ideje) nyilvánvaló volt számomra. 1. Nagy bölcsességem a bölcsőben ért véget. 2. Nincs megoldás, „csak” Folyamat van...

Túl a *Halvány feketéken*, és az *Individuális petroglifák konceptuális absztrahálásán* – és talán már a mágikus-rituális mértani vadászatokon is túl, de a konceptek mögötti társadalomkritikai, neo-dadaisztikus gesztusokat is meghaladva: belső terek és időburkok szakadtak föl, szférák nyíltak, átjárások, áramlások bontakoztak ki: Agni – Axis Mundi – Alkímiai konjunkció – Agrippa – Tabula Smaragdina – Zarathustra – Parsifal – Guénon – Böhme – Nick Cave... Minden(ki) Platón barlang-képzetébe (vissza)vetülve, majd visszahőkölve: sokkos állapotban, rezignálva, a *Világ Köldökének* ingoványos peremein egyensúlyozva...

Madártollakba hempergőzött, önmagukba karmokkal beleíró képek és installációk szólítottak meg, Janus-maszkos, üstdob-testű, démonokat űző alakok mormogtak, miközben egy nyomdász-guruból átváltozó architektúra-sámán szentelte föl a beavatott térben magukhoz hívó, merített-papír falakba ágyazott, hologram-szerű ikonokat (is)...

Pepe Jeu varázs-szavai önálló életre keltek. Karakterbetűk egy papiruszkódexről! Jeu könyvei a túlvilági lények rendszerezett ismertetésével és a veszélyek leküzdésének útmutatásaival foglalkoznak... – Maszkok, pajzsok, madár-totemek, sebesült angyalok... A *Rögzített lépés* című kispasztika teremtése óta 40 év telt el... A vegyes technikával készült „kibernetikus” közvetítő-lény: további utakra hívó lépéseket generált, előhívva, felmutatva a formázott fába, vászonba épülő, strukturálisan meditatív extravaganciát...

Hormonok: melatoínok. DNS-ben lüktető spirálok... Az arany és a fehér fény: a „Mester” temperamentuma felé irányulnak, de rejtőzködve, köztes terekben várakozva, megrekedve: földi járatokban, ásványokban is meglapulnak. A fekete-szénben, az ónix áttetszőségében, az obszidián sejtelmes-fekete foltjaiban, az opálos füst-kvarcokban, a grafitporban, a szürke-hályogban, a szürke-fekete érzületekben is ott pulzálnak. Az Idő („kortalan”) lényegébe, a lírikus-absztrakt formákba is beivódnak...

A féltve őrzött tudás, akár a hermetikus gyémánt: *sub rosa* létezik...

Ám a szvasztika, ezen ősi jelkép, a Bereznai Péter munkáiban visszatérő, mondhatni: folyamatosan jelenlévő formula (Napkerék, Napkereszt „jó jel, jó szerencse”), még ha visszafogottan, beépítve, rejtőzködve, vagy egy-egy labirintus részeként is: de az Univerzumnak él! – A szvasztika elterjedtségét, kialakulását, kulturális diffúziók „együttállásának” is nevezhetnénk. Egyszerű, szimmetrikus alakja miatt számos, különböző kultúra, egymástól függetlenül is felfedezte. Főként a szanszkrit nyelvterület(ek)ről ismerhetjük (hinduizmus, dzsainizmus, tibeti Bön)...

Kontextustól függően szimbolizálhatta a szerencsét, a napot, Brahmát, a szamszárát...

Vallásokban, művészetekben egyaránt jelentős jelkép, másrészt: etimológiai szempontokból is érdekes lehet... A kereszt alakú ábrákon, mint például a szvasztikán, a primordiális elemet a középpont, a Pólus jeleníti meg. A négy kardinális pont, valamint a négy másik elem a (kvintesszenciából született, szerte-ágazó) négyességet minden értelemben szimbolizálja.

Egy ősi kínai kézirat az üstökös-csóvák változatait tárgyalja.

A legtöbb ábra szokásos formájú üstökösöket mutat be, az utolsón azonban egy olyan látható, amelyen az üstökös-magból négy hajlított csóva indul ki négy különböző irányba. A négy csóva éppen egy szvasztikát formál...

Az ókorban széles körben használták – többek között – a hettiták, a kelták, az etruszkok, a görögök. Megjelenik számos ázsiai, európai, afrikai és indián kultúrában. Például egy krétai cserépedényen vagy a Han-dinasztia korabeli *selyem üstökösterkép*-en is látható... Carl Gustav Jung terminológiájával élve: a kollektív tudattalan része.

Bereznai Péter szellemi „konstrukciói”, festmény-objektjei, mint önnön anyagukat feloldó labirintus-töredékek, melyek önmagukat újraalkotva, újabb megfejtésre váró labirintusokat is indukálnak. A körforgásban lévő állandóságot keresik, rögzítik, az állandó vissza- és előre (föl- le) mutatásban a folyamatosságot, az esetlegesben a tartást, a magatartásban a hitet és a szenzibilitást, a megtartásban a minőséget közvetítik...

A „megvalósult” emberben (lévén centrális helyzetben): az „Ég Akciója” tükröződik. Mandalák. Mandalák részletei. Vagyunk. A Kozmosz, az Univerzum múlandóság-ábrázolásai... A Nagy Egészben jelen-való (jeleket-hagyó) jelek vagyunk... Mélységes labirintusokból többnyire nehéz kijutni. Ám abba beleszületni, azt felismerni, mármint a „bele-születést” – és a (katakomba-rendszereket idéző) labirintusokban fényt találni s avval évtizedeken át világítani, profán, sőt alvilági tájakat, világokat bejárva: spirituális utakat találni, bizonyosan még nehezebb feladat!

A pszichikus és pneumatikus (szellemiség által vezetett, gnosztikus) emberek sokszor magyarázatok, definíciók nélkül is megértik egymást. Körülmények és konkrétumok lassan elhagyják kontúrjaikat, fokozatosan (f)elszabadulnak...

A Magok szavakon túli jelentéssé formálódnak, alkonyi ablakokba rendeződnek, éjjeli növényekké alakulnak... A mínusz-jelek egymásra ráborulnak, középső részük összetapad, eggyé válnak, felborulnak, talpra állnak, (f)elfordulnak, plusz-jelekké, célkeresztté, keresztfákká lényegülnek... Negatívból – pozitívok. Magok, kockák, hajlatok, élek (élek, élek, élek) és görbületek, betűk, horgok, spirálok, feszületek összegyűlnek, jelen(tés)ükben feloldódnak, mágikus körben Egyesülnek...

Az Idő: spirál. Az Idő: hagyma. S az Idő, az időtlen Időnek is időt hagyva: az elme-labirintusokat kutatgatja. Át is hatja. Mindig „időben” teszi ezt az idő-hagyma, rétegekbe is beszagolva, behatolva, önmaga burkait is föl-fölszagatva...

Mindenféle téren így hát,
át-átjárva talál lírát.

S ekképpen lát újabb terekben kiutat,
rést, hézagot, formai logoszt – s állagot,
mely az ismert formákon
(ideje-múltán, méltán): régen áthatott...

Epilógus:

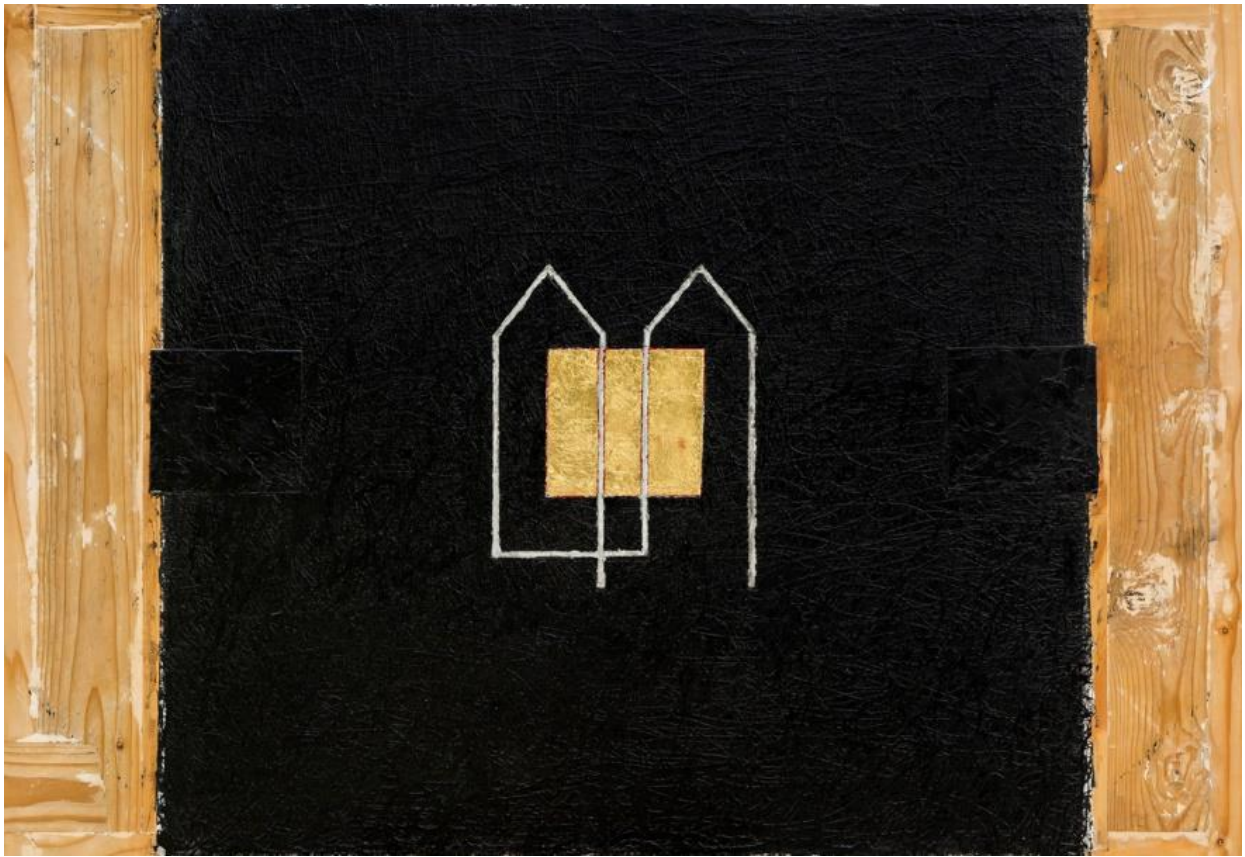
A gnosztikusok a nyolcadik körben (szférában), a Leviathán fölötti helyen képzeltek a Paradicsomot s az állatövet is. Ezután kékes homály, majd sárgás fény, azután a Fiú, és legfölül az Atya lakhelye. – E két zónát metszi egy kisebb kör, ez az Agapé, a Szeretet. – Órigenész* is megidézve. Kata Kelszu = Contra Celsum...

**Órigenész Adamantiosz (Egyiptom, Alexandria 184 körül – Fönícia, Türosz, 254): görög nyelven alkotó. Az egyetemes zsinat által eretnekként elítélt ókeresztény teológiai író, exegéta (görögül ekszégeisztai), azaz a szentírás-magyarázat tudósa.*

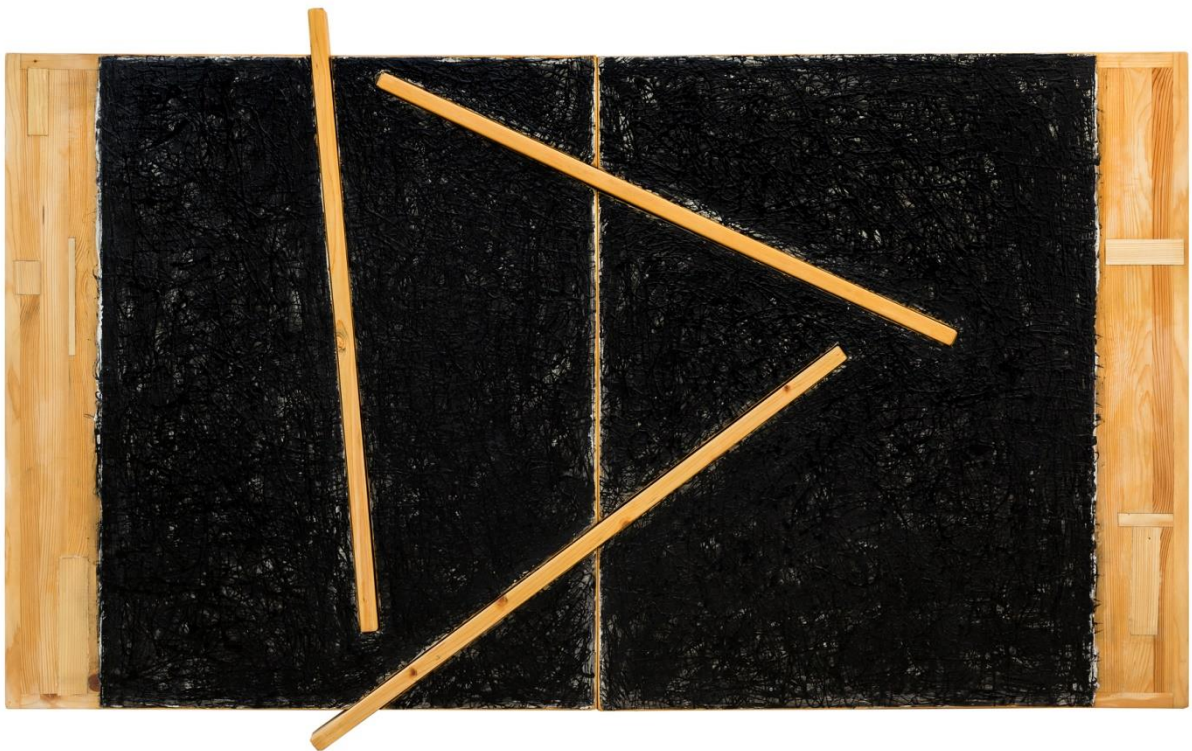
--

Megjelent: <https://www.ujmuveszet.hu/2017/01/szellemi-terek-szakralis-ej-jelek-bereznai-peter-konfirmacio-cimu-kiallitasahoz/>

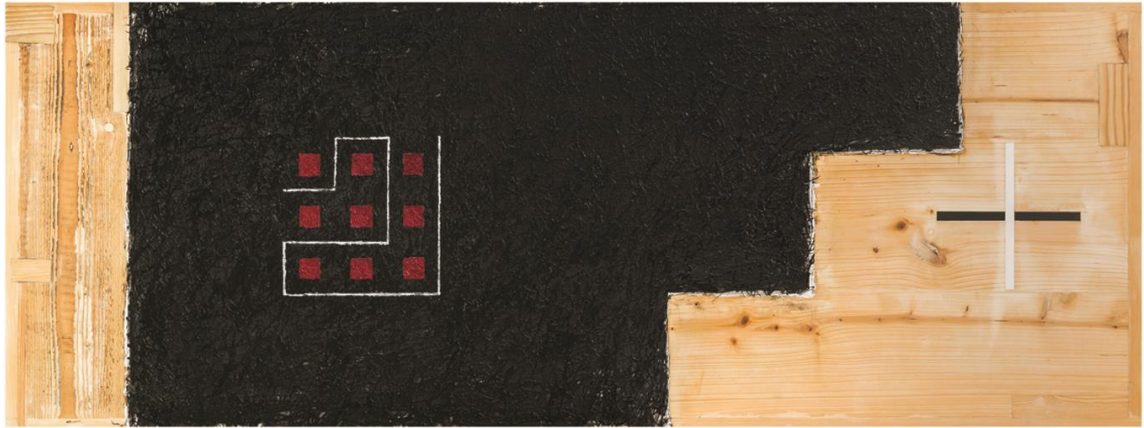
--

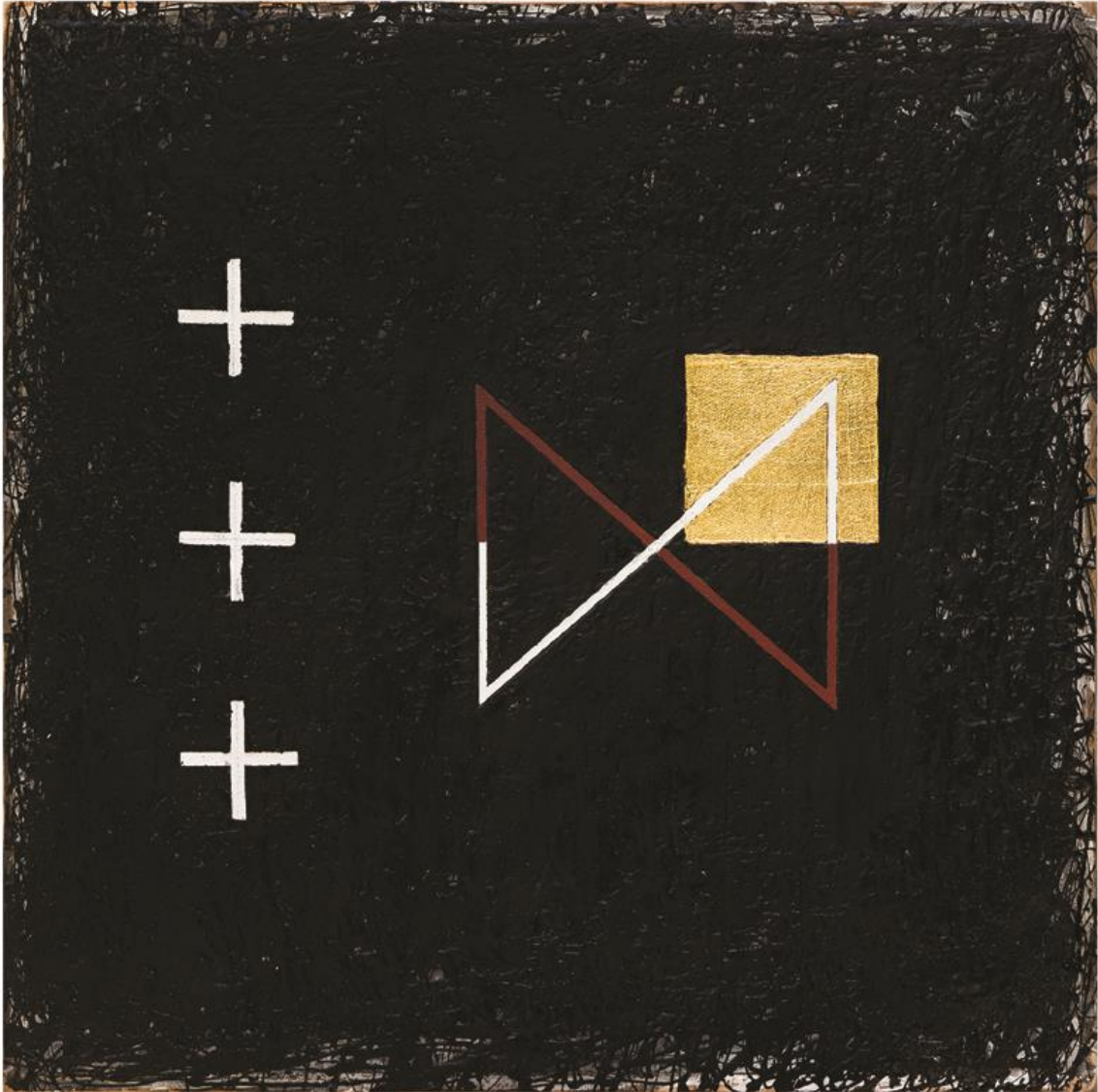
Bereznai Péter: A sötétség közepén, 2015, akril, vászon, fa, 70x100 cm

Bereznai Péter: Fekete kép két part között, 2014, ipari festék, formázott vászon, fa, 110x180 cm

Bereznai Péter: Golgota II., 2016, ipari festék, vászon, fa, 59x155 cm

Bereznai Péter: Mágikus éjszaka a Szamárhegyen, 2016, ipari festék, akril, vászon, fa, 45x45 cm

Bereznai Péter: Konfirmáció IV., 2015, ipari festék, akril, vászon, fa, 42x120 cm

Római reminiscenciák

Arte Moderna

(Time is Out of Joint, 2016. 10. 11. – 2018. 04. 15.)

Az óriási csigaházak mész-kő-csönd sercegése, alig észrevehető súrlódása, üressége, mint elhagyott amfiteátrumok távoli emlék-visszhangja: tompán és baljósan kong... Átható, meditatív minőség: az ember (közönség, tömeg) nélküli terek speciálisan steril csöndje idegi figyelmet, hajszal-ér feszültségeket birizgál, indukál...

A több művésznéven is alkotó, mongol-olasz származású Nino Ygan (*Zonin Nepon, Nano Zipon*), és a japán fotóművész: Hirosi Sugimoto alkotásai főként a csönd állapotaival, a csöndes morajok, sistergő árnyékok jelenlétével foglalkoznak. Fény-rezonanciák, rács-fény szövetek, fény-kép textúrák – és (ismét) üres színházak, színpadok magányai...

A kiállítótermek további részeiben a viasz és a köztesség-rétegek kapnak főszerepet. A fél-álom, mint filozófiai, technikai *téma*, illetve a *téma nélküli* feloldások poézise leírhatatlan dialógusokat teremt... Ovál („méhkaptár”)... Rács-szerkezet a Nagy Tér mikro-labirintusaiban, a csönd járataiban moco-rogva, a fal-erezetekbe beivódva...

Hely specifikus tér (és fény-árnyék) installációk, kapuk, határmezsgyék, vak-ablakok, szakadékok alatti szakadékok, ajtók mögötti ajtók, melyeken (virtuális) kilátás-képfelületek, rések, kukucskálók, hologram-ablakok jelennek meg: és önnön tereikbe, vizuális csapdáikba vezetnek (vissza)... Vissza: az *ürességekbe*, a két-ségek világába...

--

Sixtus-kápolna – Vatikán

Két sötét-sárga, izmos tömböt, két hátracsavart (kitekert) karú aktot figyeltem sokáig. Női-férfi ellenpólusok a mennyezeten. Egy hatalmas kos-koponya fogta őket közre... A hangosbemondóból „silencium” szólt, egy kappanhangú kispap többször is megismételte: *silent, please, silent* – ordította... A két alak izomgörcsbe rándulva próbált elhajolni egymástól. Immár elválasztva, háttal megfeszülve: sugárban okádtak... Vagy mégsem? Közelítetem, zoom, hunyorítás, zoom... Szemmel fókuszáltam, s már ekképpen láttam: nyakréseikből bőséges vér spricelt...

Nyolc év körüli (spanyol, félvér, indián?) kislány két, vitrinben kiállított, fröccsentett műanyag, múmárvány vagy „ókori műhab” hattyúval pózol. Nem látni jól, a visszatükröződés és a szépség is elvakít... A leányzó talán modell, balerina, „kurtizán” is egyben, de egy bizonyos: már (vagy még) nem gyermek! Fekete fölsőjén arany gyöngyökkel kirakott koponya, benne vérvörös hímzés: *Poeta*...

Több ezer ember áll esőben és hőgutában egyaránt, hogy 8-10 órás várakozás után túlessen a „maximális cirkuszokon”, a procedúrákon túli művészeti sokkokon, valamint a tömegjelenet-élményeken, majd a Vatikán-shop menüit is megismerve („levegőzésképpen”) a monumentális mészárszék felé vegye az irányt...

Sixtus-kápolna (*Cappella Sistina*), vagy: „Sixtusi kápolna”. Mindkét név az építető IV. Szixtusz pápára utal. Az építkezés Baccio Pontelli építőmester irányításával 1473-tól 1481-ig tartott. A freskóit Botticelli, Ghirlandaio, Pinturicchio, Perugino, Rosselli, Signorelli és Michelangelo festette. 1503-ban Giuliano della Roverét választották pápává II. Gyula néven, aki a síremléke elkészítésével Michelangelót bízta meg, azonban az ellenfelek fondorlatai és a szentszéki hivatalok packázása miatt Buonarroti kedve elment a megbízástól, megszökött Rómából, de később visszatért, és a pápa megbízására megfestette a mennyezetfreskót... A Sixtus-kápolna oltárfala, Michelangelo: Az utolsó ítélet című freskója 17 méter magas és 13,5 méter széles!

Titkos agyi metszetek a mennyezeten! Újabb rejtett anatómiai képletet ismertek fel a freskón... A Neurosurgery (Idegsebészet) című szaklap azt állítja, hogy Michelangelo a sötétség és a világosság szétválasztását megjelenítő képbe is belefoglalt egy anatómiai rajzot, mellyel, évszázadokkal előzte meg korát...

A látogatók a festmények előtt ide-oda mozgó fekete csövekkel is találkozhatnak. Az olasz sajtó „ijesztő űrbéli lényeknek” kiáltotta ki ezeket, de a Múzeum igazgatója hamar tisztázta: *Hi-tech szemek ezek: harminchat a levegőben lóg, tizennégyet a freskókeretekben rejtettünk el...*

Karám- és istállóság. Embercsordákat zord örök terelnek (örök terek helyett): helypénzes, zsúfolt tér-töredékekbe... Mellettem egy derékig érő (rossz szójátékkal: derékba-törő) albínó nő rogy térdre, mise kezdődik éppen... Ismét a mennyezet felé, a nagy freskó sűrűjébe révedek. Egy puttó-torzó hatalmas kódexet tart, a kitárt oldal-lapokon aprólékos jelenetek elevenednek meg. Szárnyakkal emelkedő, tüdőszínű angyal: egy izmos, meztelen fiút, egy vöröses, fürtös-loboncos „görög szépségideált” szúr nyakon. Körülöttük kígyók, vaskos, csúszós-hártyás csápok, faág-szerű kéz-csonkok, fojtások, egymásba-folyások...

--

Falconieri Palota – Római Magyar Akadémia

Farnese, Borromini logia, Via Giulia, Attilio Ceci... Bizonyos információk egészen a Cinquecentóig nyúlnak vissza... Az épület antik időket megidéző szellemisége, majd a pezsgő '30-as, '40-es évek is említést érdemelnek. Az intézmény vendégei tudósok, kutatók mellett művészek, jelentős egyéniségek (többek között Kodály Zoltán, Szerb Antal, Weöres Sándor) voltak...

Az épület alatt ma is megtalálhatóak egy római kori folyami kikötő maradványai... A palotában manapság a könyvtár és a levéltár működése, illetve a kortárs képzőművészet jelenléte is folyamatos. (Látogatásunk idején Bikácsi Daniela, Óry

Annamária, Jovián György, Lenkey-Tóth Péter, Szente-Szabó Ákos és Várady Róbert csoportos tárlata volt látható.)

Az 1600-as évek közepén átépítéseket végző Francesco Borromini, az évszázok váltakozásával kapcsolatos, kozmikus szimbólumokat is szívesen használt... Díszkapu, terméskővel kirakott faldísz, két oldalsó pillér (nemesi jelvénnel, egyiptomi Hóruszal), koronázó párkány... Az egyik teremben a stukkók a világot a lelki és a materiális közötti kapcsolatként mutatják be: három arany kör (szellem – anyag – lélek) sugárzó nappal a metszetek közepén. Egy másik teremben a művész az Univerzumot ábrázolja (különböző feltevések szerint): hermetikus és szabadkőműves jelképeket használva. A palota felső teraszának balusztrádját díszítő barokk szobrok Janus istenséget ábrázolják...

--

S. P. Q. R. – Senatus Populusque Romanum
(Fotó-performance több helyszínen, 2016. 10. 07. – 10. 13.)

Helyzetgyakorlatok, ön-dokumentatív gesztusok...

Ó, Trastevere! Carcalla termái, Antica Taverna (Piazza Novona)... Cantus firmus!
Ponte Angelo, Ponte Sonnino... Via dei Santi Quattro, Via di Monte Giordano...
Találkozások! Étlapok, térképek, személyek és érzések:

Ravioli penne scampi,
Fettuccine Mari e Monti...
Veraci allo mondo, Pano gusto,
Avanti Marco, Nino (Nero) Frutto...

Putto rosso, secco fino, allegro rondo,
Opporto totto, orgia morto...
Bella belle melle, dottore more,
Forte signore, cemende creme...

Villaggio Prenestino, Corto Circuito! San Lorenzo, Ex Causa, Del Popolo, Ponte Umberto, Via del Corso, Cane Corso, Divine Deo... Fontana di Trevi, Villa Medici...
„Divieto di Sostra”, Nostra... Vanessa, Livia, Teatro Sistina, Teatro Satira, Palazzo Cipolla... És így tovább! Archeológia, Bazilika (Lateráni, Santa Maria Maggiore, Santa Sabina, San Paolo fuori le mura), Metro Garnelia, Forte Predestina...

Kálcumi és Magnézeusz! – Erre ébredtem. Vitaminhiány... Az utca végén a *Colosseum* (non-stop bár) vár... Később, két bár és két elázás között egy kis templomba menekültem be. Ott, úgy 21-23 ázsiai emberke állt. A misét egy fekete pap celebrálta, aki nagyon érdekesen, kedvemre való: „halandzsa-dada” nyelven beszélt. A mikrofonnal csodálói között járkált, időnként az alkalmi pódiumon termett, majd ismét a hívek közé ugrott, s ott folytatta. Vontatottan, mély hangját kissé debil

módon rezegtette, mintha egy torzítót is lenyelt volna, de mindezt nyomatékosan, megszállott módján adta elő:

*...maa a mukassahaa, dragaha acsar huma mahadda, dharakka aaa jaa jaaga!
humbu hungaba, una-agadda-unga, amungaa-aama... humbaladzsanga garaga,
gaar mudzsa maar! maar a dhang-dong, wraa-ahh-ung, unga amann agamanga...*

Ekképpen beszélt tehát az ázsiai híveknek (és a köz-vetítőnek) Mostolul Alakefak, az afrikai pap... Az eső sűrűbben záporzott, de kisettem – és az irányt ismeretlen sikátorok felé vettem...

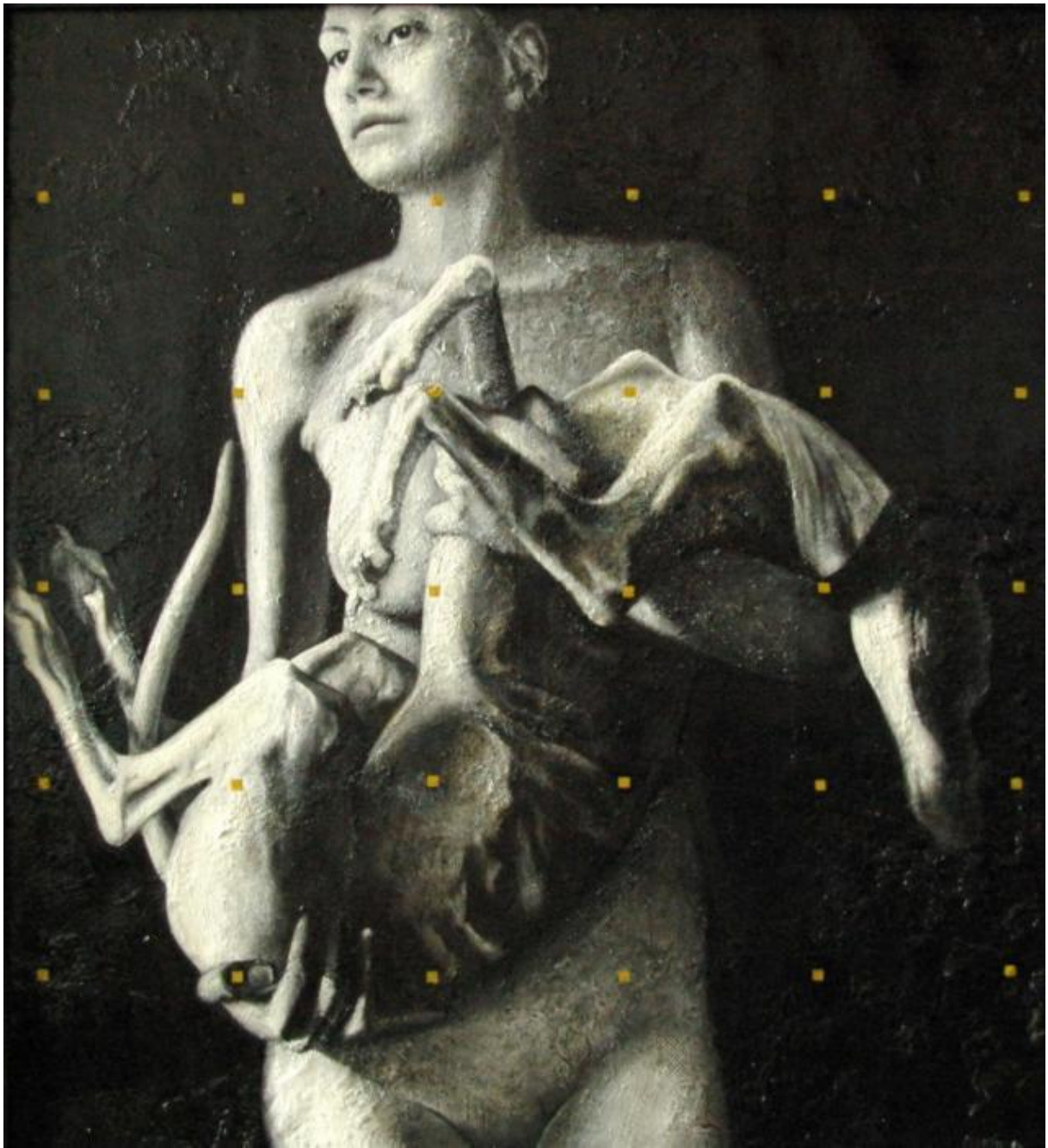
--

Megjelent: <http://tiszatajonline.hu/?p=110467>

--

Jovian György: A láng, 2009, olaj, vászon, 170x200 cm

Jovián György: *Lány kutyával*, tanulmány, 2010, olaj, vászon, 92x85 cm

Spanyolországi reflexiók, látomások

No. I.

Madrid – Cuenca

Prado, Bosch, kőhalak, lepény-szörnyek, démon-polipok, ördögráják, ördögfajzatok... *Lobotómiás látomás*, az örület köveinek *velős* (agyi) kimetszései... Greco, Velázquez és társai, majd az „őrült süket házának” fekete falai: Goya rémképeinek, fantasztikus sötét mágiáinak elmébe-hatoló áradásai (ó, kecskepap varázslata, jaj, elmebeteg udvara, *Boszorkányszombat*, 1821-23)... Emberevők tánca, tébolydák, apokaliptikus dimenziók tér-idő rétegződései (*Fantasztikus látomás*, 1820-21)... Érzelmi sokkok, émelygések, víziók, szellemi transz: befelé lüktető, hormonális feloldódások, bizsergető-hidegrázó ér-inda futamok és esszenciális öröm-mámorok (lassított) metamorfózisa...

Szturnusz („többször” is) megeszi gyermekét, gyermekeit, többek között a következő ábrázolásokon, jelenéseken: Pieter Pauwel Rubens: 1678, olaj, vászon; Francisco de Goya y Lucientes: 1797-98, vörös-kréta rajz; illetve: 1820-23, olaj, fal-vászon... Alkímiai előzmények: A zöld oroslán megeszi a Napot (*Rosarium philosophorum*, 1550); „Materia prima”, mint gyermekeit elnyelő király (Lambsprinck: *Figurae et emblemata*, 1678); A „materia prima”, mint gyermekeit elnyelő Szturnusz (*Mutus Liber*, 1702)...

Szturnusz (Kronosz) bolygóját a babilón(ia)iak éjszakai Napként is tisztelték... A fej levágásának, leharapásának ugyancsak évezredes jelentése van. Az alkímiai hagyományban ez azt jelentette, hogy az illető részesült a *solificatio*, vagyis a Nap által történő megvilágosodás (illumináció) tapasztalatában. A „megvilágosodás” célja az alkímiában a *materia prima* megtalálása, ami a legnagyobb titoknak számít, így senki sem tudja pontosan, hogy „mindez” valójában „mi-csoda”... Az antik görög alkímiában nevezték *Hadesz*nek is, majd *Unumnak*, *Monadnak*, a XVII. század elején pedig *Káosz*nak, ugyanakkor *Mikrokozmosz*nak. A legfőbb titok maga a mindenség, amely mindent tartalmaz és magába fogad, amelyet *semmi* nem tud befogadni vagy felülmúlni...

Egy XII. századi alkímista szöveggyűjteményben (a *Turba Philosophorum*ban) ez olvasható: *Tudatom veletek, hogy minden teremtmény kezdete egy bizonyos első, örökké tartó és végtelen természet, amely mindent megfőz és kormányoz, és amelynek aktív és passzív aspektusát csak azok ismerhetik, akiknek megadatott a szent művészet ismerete. Az elsődleges, és örökké tartó természet (prima materia) említése Szturnuszra irányítja a figyelmet. Egy hozzá intézett orfikus himnusz (Orpheusz: Kronoszhoz) sorai így szólnak: Mindent elnyelsz, hogy szaporítsd, Te tartod a határtalan mindenséget az eltéphetetlen kötelékekben.*

(Ajánlott irodalom: Carl Gustav Jung: *Az alkímiai konjunkció – Mysterium Coniunctionis*, Walter-Verlag, 1990.)

Goya! Boszorkányok, óriások (*Kolosszus; Óriásalak az erkélyen...*), kecske-lények, állatok, mutánsok, repülés, *Repülő kutya*, evés, kannibalizmus... *Fékeveszett bolondságok*, gyerekrémek, rémálmok, félelem, A háború borzalmi, melankólia, felfal(at)ás... 25. *álom egyesekről, hogy elnyelnek bennünket* (1797-98, szépiarajz), *Van mit kiszívni* (1797-98, rézkarc, akvatinta, *Caprichos*-sorozat), *Két evő öreg* (1821-23, olaj, falvászon), kétségek, elsüllyedés, *Kettévágják az öregasszonyt* (1824-28, krétarajz, megsemmisült), *Az ész álma szörnyetegeket szül – El sueño de la razón produce monstruos* (1797-98, rézkarc, akvatinta, *Caprichos*-sorozat), *A boszorkányok proklamációja* (1797-98, vörössel lavírozott tusrajz)...

Szturnusz, mint Goya szellemi „önarcképe” ... Az elnyel(et)és motívuma és ténye itt új dimenzió(ka)t kap. Aki a *Szturnusz*-festményen elnyeléssel fenyeget, sőt: elnyelést folytat, az nem csak megeszi az embert, hanem a tudatos én-en túl: mélyebb, átfogóbb (tudattalan?) rétegekbe meríti alá áldozatát. Ezáltal (meghasonlott) önmagát is... Ez a rém semmiféle megnyugvást sem ajánlhat, ez evidens. *Goya tragédiája, hogy önnön határait átlépve, nem istenre talált, hanem olyasmire, ami kitörölhetetlen rettegéssel töltötte el. Ezen a festményen (Szturnusz felfalja gyermekét) nem csupán a klasszikus mítoszról és a jóslat továbbgondolásáról van szó. A művész itt alkotását és egyben önmagát (eddiggi én-tudatát) is lefejezi... A brutális aktus utáni csönd is csak kilátástalanságot, halált, és pokoli sötétséget visszhangzik...*

(Ajánlott irodalom: Földényi F. László: *A lélek szakadéka*, Jelenkor, 1993.)

Átszállás... Megérkezés! Irány a középkori kisváros sikátorai felé, irány az óváros, a Katedrális, a Kortárs Galéria és az Absztrakt Gyűjtemény (izgalmas-változatos műalkotásai) felé...

--

Megjelent: <http://tiszatajonline.hu/?p=110709>

--

Francisco de Goya: Witches sabbath the great he-goat, 1821-23

Francisco de Goya: Saturnus, 1820-23, olaj, fal, vászon

Spanyolországi reflexiók, látomások

No. II.

Cuenca – Madrid

Két kortárs kiállítás. 1. Fundación Antonio Pérez – Centro de Arte Contemporáneo. 2. Museo de Arte Abstracto Español. Két változatos, izgalmas, professzionális gyűjtemény Cuencában! Antonio Saura (1930-1998) meghatározó művész volt (a helyi művészeti iskola-intézmény is róla kapta a nevét). Saura mellett Manolo (Manuel) Millares vásznai, vegyes technikái feltétlenül kiemelkedőek! A sötét anyagok magukba vonzanak, módszeresen beszippantanak, a fekete leplekbe, éjjeli gézbe csavart, kiálló fémek, felénk nyúló henger-csőrok, maszkos csökevények sisteregve suttognak hozzánk... Némelyek „alaktalan alakzatok”, titokzatos (filozofikus) mutánsok, magukba fordult szörnyek, csöndes, lényyszerű „minőségek”... De többek között Antoni Tápies, Jose Guerrero, Feito, vagy Canogar festményei, különféle munkái is említésre méltó, jelentős alkotások...

Leégett cirkusz: délelőtti iszogatás közben, délutáni pontán tánc: helyi (kortalan-idősekkel) a *Delta* presszóban... Hírek. Vasárnap: leégtek a vaságyak (is), miközben a *Segundo robo*-ban aszpikos rák-falatkák és zselatinos polip-csápocskák faroltak ki tálakból és ecetes szájakból... A sörálatétekkel pedig újságcikkek mosódtak össze: Sánchez Vera, María Jesús Gomez, Saúl García Ínez, Alborzong Demanda Lucas... Transparencia admite la queja! ¿Propiedad municipal o privada? Korterem-zöld büfé a Saura Intézményben. Az oktatók kora délutáni borozgatása pozitív atmoszférát, otthonos rezgéseket teremt. Bellas Artes Cafeteria (*Bocadillos Menú Diario, Consulta Nuestra Carta*)...

Túrázás, eltévedés, misztikus tájak, szakadékok, hegymászás a környék legmagasabb pontjához, az óriási Krisztus-szoborhoz... Barangolás, városnézés, tapaszok, rumok és fűszeres borok, remek társaság... Barlang-bár, szerpentin, hosszú fahíd a viadukt felett... Katedrális. Az óvárosi rész központja, amit a XII. században kezdtek építeni, egyike az első gótikus stílusú spanyol katedrálisoknak. Egyik jóslatában Nostradamus fontos említést tesz róla: *ez az egyetlen épület, ami a végítélet napján is állni fog, ide kell menekülni, ha meg akarjuk úszni az Armageddont*... Bizonyos zarándokok is lelkesen látogatják...

Performance, verses videó az egykori író-költő, Federico Muelas (Cuenca, 1910 – Madrid, 1974) rom-házánál, a sziklás hegyek között:

<https://www.youtube.com/watch?v=9D9c05Tf8oI&feature=youtu.be>

Alzada en limpia sinrazón altiva...

¿Subes orgullos? ¿Bajas derrocadosia...

Sueños de un dios en celestial deriva?

¡Oh, tantálico esfuerzo en piedra viva!

¡Oh, aventura de cielos despeñados!
Cuenca, en volandas de celestes prados...
Gallarda entraña de cristal que azores...
¡Cuenca, cristalizada en mis amores!

--

Bosch-lények ébrednek, átváltoznak, önmagukat újra-teremtve jönnek, rezegnek. Rángatózva mocoognak, kísértenek, belém lépkednek, beleket is szétkennek, belső (elme) terekből érkeznek, hamarosan minden „valóságosat” szétszednek, bekebeleznek... Aludni nem hagynak, önálló cselekvést nem engednek, nem hagyják, hogy elaludjak, hogy az ájulás belső szféráiban (valamiféle nyugalom felé) tovább-ájuljak... Nem hagynak... Pedig most lenne „jó”! Végleg...

Jönnek a mutánsok, a szörnyek, a csökevények, jönnek a Prado-ból megszökött alvilági Bosch-lények, jönnek és jönnek... Jönnek a varangyos csőrös-pikkelyesek, a rothadt-pöttyös békabőr lebernyegesek... Jönnek a sáskadémonok, jönnek a kifordított belsőség-testűek, jönnek a megnyúzott végbél-fejű törpék, jönnek az enyvekbe mártott, fekáliás-véres szörmék... Elrejtőzni! Fátylas dimenziók mögé merülni... Igen. Éppen víz alatt vagyok... Talán most nem marcangolnak tovább...

Utórezgések. Ébredés előtt a következők mosódnak össze: apokrif evangéliumok, kopt gnosztikusok (*Papyrus Berolinensis*), az akhmim-kódex néven is ismert papirusz, amely az V. század elején: tollakba burkolva, egy fal-belsőben (talán egy klauzúra falán), egy keresztény temetkezési helyszínen volt elrejtve... Hülozoizmus, pánpszichizmus, faunológia, kozmogónia, apokaliptika (*de origine mundi*)...

--

Reina Sofia, kubizmus (Telefónica Collection: *Cubism and Experiences os Modernity, 1907-1931*): Juan Gris, Auguste Herbin, María Blanchard, Xul Solar, Jean Metzinger és Joaquín Torres-García alkotásai... George Herriman (*Krazy Kat is Krazy – Kat is Krazy Kat*): képregény-művészet 1913-1944 között...

William Kentridge: *Basta y sobra* (színházi-képzőművészeti álmok, irodalmi találkozások összemosódása és komplex installációja): Goethe, Gogol, Büchner, Joyce és Jarry speciális megidézése, drámák, operák, fotogramok, színpad-tervek és marionett-bábok egyidejű jelenléte. Ulysses visszatér az apokaliptikus színházba (*El retorno de Ullises, 1998*), melynek romjai között – évtizedekkel ezelőtt – a Pink Floyd zenekar is fellépet. Persze közönség nélkül, csak a köveknek, a pusztaságnak, az enyészetnek zenéltek... Faust átutazza Afrikát (¡*Fausto en África!*, 1995), az eltévedt Woyzeck és társai a „trónvesztett” Übü királlyal találkoznak (*Ubú y la Comisión para la Verdad, 1997*) és együtt nézik meg Alban Berg: *Wozzeck és Lulu* című kísérleti operáját, mégpedig Johannesburgban (az alkotó, W. K., itt született 1955-ben), egy színháznak berendezett kórházban...

(Ahogy a költő mondaná: *de gestos incompletos y de finales inciertos...*)

A színpadon, a báb-torzó társaság élén egy hatalmas, kibelezett rinocérosz bólogat és hörög. „Kvázi” beleiből, dróthuzalokon, rézidegeken át: érthetetlen rádióadás recseg. A rinocérosz szemölcssei mikrofonok, szemei fekete *ásvány-kamerák* (csiszolt ember-szemek), melyekbe opálosan: egy-egy néző arcképe, tekintete exponálódott be...

Levezetés, elvonatkoztatás, el(v)terelés, immár a repülőgépen: légörvények, viharok, további elméletek felé...

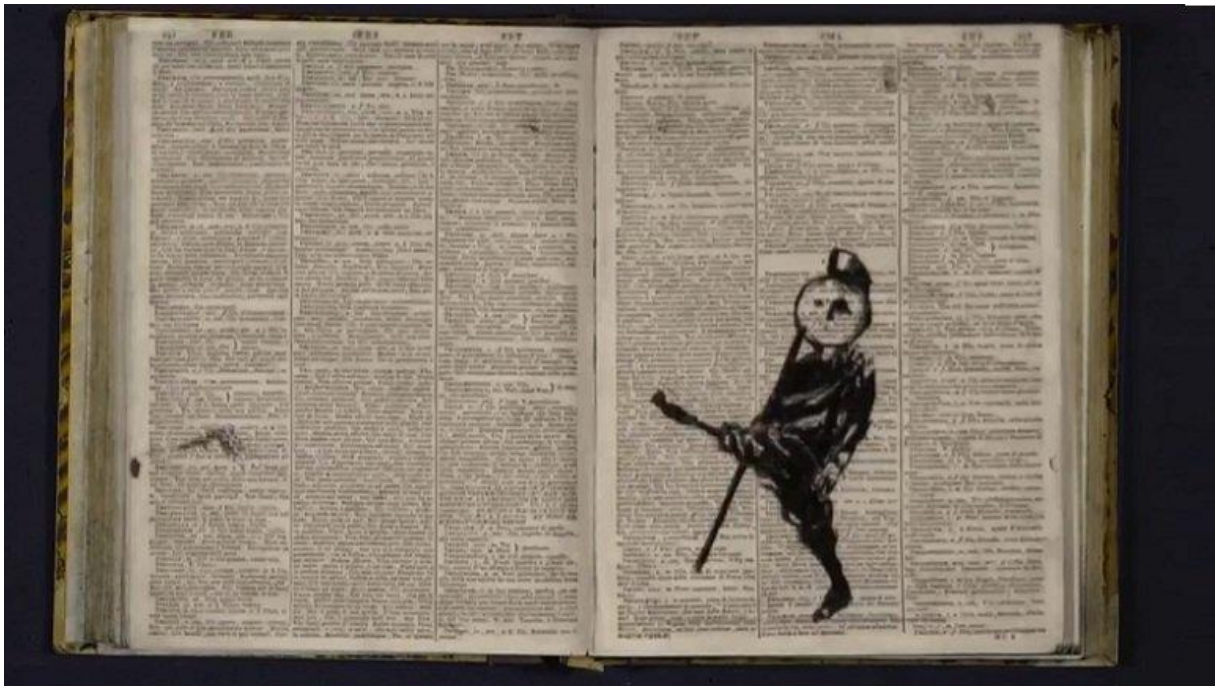
--

Megjelent: <http://tizzatajonline.hu/?p=110771>

--

William Kentridge: Basta y sobra, Vistas de la exposición, 2016

William Kentridge: Soft Dictionary, video, 2016